

Валентина Живић
Народна библиотека
"Филип Вишњић"
Бијељина

УДК: 027.54:005.927.52
(497.6 Бијељина)
DOI: 10.7251/BSCSR1405119Z

ДИГИТАЛНА НАРОДНА БИБЛИОТЕКА "ФИЛИП ВИШЊИЋ" БИЈЕЉИНА

Сажетак: У Народној библиотеци "Филип Вишњић" Бијељина, од јануара 2010. године се спроводи пројекат "Дигитализација завичајног фонда, старе и ријетке књиге". У овом раду дато је рјешење јавне дигиталне библиотеке. Рад сажима кратко теоријско објашњење о значају и дигитализацији завичајних фондова у народним библиотекама, садржи приказ програма дигитализације грађе Народне библиотеке "Филип Вишњић" Бијељина. Поред описа реализације дигиталне библиотеке у раду је описан кориснички и администраторски интерфејс реализоване библиотеке. Електронски каталог старе и ријетке књиге и проблем усклађивања метадата података, конвертовање библиографских записа из библиотечке базе података у метаподатке. Иако је проблематика дигитализације у свијету јасно означена и представља за библиотекаре нови изазов, код нас још увијек нема планског усмјеравања ка дигитализацији, као облику заштите и промоције књижне, рукописне и некњижне грађе. У раду су отворена и нека питања о потреби успостављања јасних смјернице за дигитализацију старе и ријетке књиге јер не постоји национална стратегија за установљење, очување, заштиту, промовисање, коришћење завичајних фондова, ни на традиционални ни на савремени начин, који као основну претпоставку укључује процес дигитализације. У последњем поглављу дата су кључна разматрања на који начин дигитална библиотека пружа корисницима (студентима, наставном особљу) бржи, једноставнији и квалитетнији приступ новим публикацијама. Корисник користи свој browser да би поставио упит и добио податке преко Web-а.

Кроз приказ дигиталне грађе, рад је проткан и занимљивом причом о важним детаљима из историје Бијељине.

Кључне ријечи: завичајна збирка, стара и ријетка књига, дигитализација, дигитална грађа, Народна библиотека "Филип Вишњић", јавне библиотеке

Данас када размишљамо о дигитализацији, јасно је да дигитализована књига и модерна документациона средства несумњиво унапређују школство, умјетност, науку и културу.

У свијету постоје библиотеке, таква је, рецимо, Харвардова универзитетска библиотека која је цио свој "фонд" изнијела на интернет, тако да ту библиотеку без зидова студенти и читаоци могу да користе из својих соба. "Глобалну" дистрибуцију текстова преко интернета није могуће зауставити али поставља се питање у чему је смисао трагања за старим томовима у којима су скривена непозната знања, ако су сви текстови доступни сваком.

Проблематика дигитализације у свијету је јасно означена и представља за библиотекаре нови изазов, код нас још увијек нема планског усмјеравања ка дигитализацији, као облику заштите и промоције књижне, рукописне и некњижне грађе. Потребно је успоставити јасне смјернице за дигитализацију старе и ријетке књиге јер не постоји национална стратегија за установљење, очување, заштиту, промовисање, коришћење завичајних фондова, ни на традиционални ни на савремени начин, који као основну претпоставку укључује процес дигитализације. Завичајни фондови су репрезент културног и научног наслеђа једног региона, исходишта великог броја научних истраживања. Пошто су затвореног типа, што значи са наглашеном архивском функцијом, њихова дигитализација и интернет презентација омогућују отвореност према ширем кругу корисника. У Народној библиотеци "Филип Вишњић" Бијељина, од јануара 2010. године се спроводи пројекат "Дигитализација завичајног фонда, старе и ријетке књиге". До сада је дигитализовано више од 100 књига, 17 плаката и 104 разгледнице.

Структура дигиталне Народне библиотеке ”Филип Вишњић” Бијељина

Индексна, почетна страна доноси главни мени. Дигитална библиотека представља колекцију дигитализованих докумената из фондова Народне библиотеке ”Филип Вишњић”, који својим садржајем, формом чине дио културне баштине Бијељине. Осмишљена је као континуирани и динамички пројекат стварања велике збирке дигитализованих књига, плаката, разгледница и фотографија, прије свега Завичајног одјељења, чиме би се на најбољи начин представило културно завјештање ове регије.

Дигитализовани су прије свега посебни фондови који се у библиотеци чувају издвојено због специфичности грађе у њему, стара и ријетка књига; због значаја грађе, завичајни фонд.

Избор грађе за дигитализацију је вођен параметрима; потребе средине; значаја грађе у синхроној и дијахроној културној перспективи; техничких карактеристика библиотечких јединица; степена оптерећености ауторским правима. Према домаћим законима, имовинско ауторско право над неким дјелом траје за живота и 70 година по смрти аутор.

Поред повећане online доступности грађе на Интернету и доступности ван мреже развој програма дигитализације омогућиће прилику библиотекама и другим установама, које се сматрају ”чуварима памћења” да привуку нове категорије грађана, који нису раније користили њихове услуге.

Дигитализована грађа:

- 1.) Прва књига објављена у Бијељини у издању књижаре „Софронић и синови“ Бијељина, и у штампарији „Уједињење“ А. Д. у Београду је Иронија, објављена 1926. године. Технички, књига је лијепо опремљена, од око педесетак страница, брошираног повеза и занимљива за своје вријеме. Радивој Софронић (1900-1928) је први писац социјалне књижевности са ових простора. Рођен је у Бијељини, у грађанској породици која се бавила трговином и занатством и прихватала просвету и културу као пут ка европеизацији Босне. Писац је рано и млад окончао живот. Ова књига се чува у завичајном одјељењу библиотеке.
- 2.) Дигитализована је и најстарија књига у Библиотеци „Свети Иван бискуп трогирски и краљ Коломан’’: пиесан Ивана Канавелића властелина хрватског. Књигу је у Осијеку штампала штампарија Драг. Лехмана и друг. 1858. На овој књизи постоји руком писан податак да је 1874. године била власништво извјесног Срећка Милетића који ју је добио као награду. Печат дародавца је на њемачком језику и нејасно отиснут а не зна се ни како је књига доспјела у Библиотеку.
- 3.) Најинтересантнији и најоргиналнији раритет у Библиотеци, ако се узме у обзир сама графичка опрема књиге, је књига: Дела Доситејева. Књ. V.: Етика или морална философија: преводи и беседе Доситеја Обрадовића. Прво издање ове књиге изашло је у Венецији 1803. године.) Али, нажалост, књига која

је власништво Библиотеке нема тачан податак о мјесту издања, издавачу и години издавања: дат је само податак да је књига штампана у Штампарији браће Јовановић у Панчеву, тако да се ово издање не може са сигурношћу идентификовати као најстарије у библиотеци. Изглед ове књиге је веома интересантан. Формат је 15x8 cm. У истом повезу повезано је више Доситејевих дјела, а свако има своју пагинацију. Сам повез свједочи о томе да је ово било једно од луксузнијих издања у своје вријеме. Повез је од чврстог картона, али умјетнички пресвучен квалитетном тканином црвене боје (која је временом доста изблиједила) и украшен орнаментима утиснутим у картон. На средини предње корице израђен је у рељефно овалном оквиру Доситејев лик из млађих године. На задњој корици, која је исто тако украшена, налази се у златотиску стилизовани иницијал штампарije. Хрптени наслов посебно је умјетнички израђен и украшен четвртастим орнаментима у златотиску.

- 4.) Књига Корзо старе Бијељине – грађа за монографију града, коју је написао Слободан Петровић, дугогодишњи професор у Бијељини. Говори о разним и доста интересантним питањима из живота града Бијељине, почевши од првих помена за одређене сфере живота па све до најновијег времена.
- 5.) Запиши то, Киш! Књига коју је написао Егон Ервин Киш, резервни каплар Прашког корпуса у Писеку. У ратним комешањима, након атентата у Сарајеву и после Аустроугарске објаве рата Србији, са својом

јединицом креће на југ, на Балкан да би "умирили" Србију и казнили је што се дрзнула да откаже послушност аустријском цару. На подручју Семберије, већ од првих ратних дана 1914. године, боравио је овај човјек, иначе познати новинар и књижевник елоквентан и вриједан, луцидних и оштрих запажања, са новинарском биљежницом у рукама, оставио је много важних података о овом крају и његовим људима. Све што су доживјели у средини кроз коју је пролазила његова јединица - Осми прашки корпус, Регимента бр. 11.

- 6.) Једна од најугледнијих бијељинских њемачких породица били су Бауерови. Родоначелник фамилије Јозеф Бауер доселио се 1890. године у Бијељину и бавио се трговином. Јозефов син Јохан оженио се Италијанком Виторијом рођеном Кордиљари. Њихова кћерка Алиса је била удата за чувеног бијељинског ветеринара Јоакима Перендију, једног од оснивача библиотеке у Бијељини и Марија удата Ђорђевић велики донатор књига Библиотеци. Ђорђевић, Марија, преводилац са њемачког, француског, руског и енглеског на српскохрватски и са српскохрватског на њемачки и француски. Рођена 14. августа 1902. године у Бијељини. Професор француског и њемачког у Учитељској школи у Новом Саду (до 1938); професор француског, њемачког и послје рата руског у гимназији (до 1950), професор њемачког језика на Шумарском факултету у Београду (1950-1965). Год. 1937. и 1938. провела у Паризу проучавајући француску књижевност.

Чланцима и приказима сарађивала у многим нашим часописима; пропратила предговором свој превод Беловог романа (дигитализована је и њена преписка са Хајнрихом Белом); извршила избор из модерне финске поезије и пропратила га потребним биљешкама; писала чланке из области преводилаштва.

- 7.) Каталог са репродукцијама, Миленка Атанацковића. У умјетничком погледу Миленко Атанацковић је био маркантна фигура у сликарском свијету свог времена. У Беч је отишао 1895. у припремну школу за Академију код професора Шауера годину дана (1895). Затим је био скоро годину дана код Паје Јовановића. У години 1896. уписао се у сликарску Академију и завршио за 4 године Општу сликарску школу 1896-1899. год. Послије је био у специјалној школи три године од 1900. до 1903. год. на сликарској Академији у класи Кристијана Грипенкерла. Ушао у све енциклопедије о сликарству и у њима се каже да је досљедан свом апсолутном реалистичком стилу сликања, настојећи да на својим сликама наслика што вјерније оно што је сликао. У историји модерног сликарства у Босни и Херцеговини Миленку Атанацковићу припада скромно мјесто, али на самом почетку те историје, јер је био један од првих школованих сликара у Босни и Херцеговини.
- 8.) У дигиталној библиотеци можете пронаћи и фотографију Синагоге у Бијељини из књиге Слободана Крстића, Разгледница Бијељине;

Своје трагове у Бијељини су оставили и турски Јевреји (шпански Јевреји Сефарди, као породице Салом, Алкалај, Алтарац, Данон) као и Јевреји из Аустроугарске (тзв. Ашкенази, као породица Гринфелд, Вајл, Швицер. У Бијељини је некад постојала јеврејска богомоља – синагога код хотела "Дрина", а до данас су сачуване релативно бројне јеврејске грађевине – као зграда данашњег Дома војске, бивше јеврејске општине, кућа Вајлових и друге. У бурним историјским збивањима Другог свјетског рата од укупно 350 бијељинских Јевреја свега пар десетина је преживјело нацистички геноцид, а и ово мало се убрзо иселило у веће градове и Израел.

Ово је само дио грађе која је дигитализована у Народној библиотеци "Филип Вишњић" Бијељина. Дигитализација ове јавне библиотеке је оживјела цио један свијет.

Закључак

Да ли је могуће направити библиотеку која опонаша асоцијативни поредак и која неупућеном посматрачу дјелује као насумичан распоред књига, али која заправо следи једну логичну организацију, питање је које је још давно поставио Аби Мориц Варбург (Хамбург, 13. јуни 1866. - Хамбург, 26. октобар 1929.) њемачки историчар умјетности који је 1902. основао Варбург Институт у Хамбургу, једну од највећих умјетничких библиотека. Данас нас интернет у многоме подсећа на једну библиотеку са идиосинкратичним каталошким системом, односно, закупљеност, физичком репрезентацијом.

У чему је смисао трагања за старим томовима?

Ми, заљубљеници у старе и ријетке књиге чекамо дан када ће поново постати актуелно гесло најбоље од три стотине лондонских антикварница "Кворич" основане 1847: "Продајемо ријетке књиге, имамо још ређе, а чувамо заиста најређе".

Библиотека ипак није електронска меморија већ оно што држимо у глави, у чему свакодневно пребивамо.

Литература

1. Петровић, Слободан: Корзо старе Бијељине, Народна библиотека „Филип Вишњић”, Бијељина, 2002
2. Крстић, Слободан: Разгледница Бијељине, Most Print Co, Бијељина, 2007
3. Kiš, Egon Ervin: Zapiši to, Kisch, Vinoza, Zagreb, 1930
4. Савремени књижевни преводиоци Југославије, Савез књижевних преводаца Југославије, Београд, 1970, страна 43.
5. Миленко Атанацковић, [припремили Милош Радић, Душан Мартиновић], Народни универзитет, Бијељина, 1972
6. Brofi, Piter: Biblioteka u dvadeset prvom veku, Clio, Beograd, 2005
7. Mann, Thomas : The Oxford Guide Through The Library Research, Oxford University Press, 2005
8. Народна библиотека "Филип Вишњић" у Бијељини, Бијељина, 1987
9. Mangel, Albert: Biblioteka noću, Geopoetika, Beograd, 2008

Digital National library "Filip Visnjic" Bijeljina

Summary: Since January 2010, The National Library "Filip Visnjic" Bijeljina has been implementing the project "Digitization of the Regional collection, old and rare books". In this work, the solution for public digital library has been given. The paper briefly summarizes the theoretical explanation of the importance and digitization of regional collection in public libraries, and contains an overview of the digitization program in The National Library "Filip Visnjic" Bijeljina. In addition to implementation of digital libraries, in the paper a user and administrator interface of the realized library has been described. The electronic catalogue of the rare and old book and the prob-

lem of synchronizing the metadata, converting the bibliographic records from library databases to metadata. Although the problem of digitization in the world has been clearly defined and represents the challenge for librarians, there is no planned process toward digitization here as a form of protection and promotion of book, manuscript and non-book materials. The text also analyzes some questions about the need of giving clear guidelines for digitization of old and rare books because there is no national strategy for establishing, preservation, protection, promotion, usage of regional collection, not in traditional nor in modern way, which as a basic assumption includes the process of digitization. The last paragraph analyzes how a digital library gives its users (students, teachers) a faster, simpler and qualitative access to new publications. The user uses the browser to make an inquiry and get answers through the Web.

Through the digital fund review, the text includes an interesting story about important details from the history of Bijeljina.

Key words: regional collection, old and rare books, digitization, digital material, The National Library "Filip Visnjic" Bijeljina, public libraries.

Биографија

Валентина Живић је рођена у Бијељини, 11. 11. 1973. године. Дипломирала је на катедри за библиотекарство и информатику Филолошког факултета у Београду. У Народној библиотеци "Филип Вишњић" у Бијељини ради од 2004. године. На мјесту библиотекара на обради и истраживању старе и ријетке књиге и завичајног фонда је од 2007. године. Ради на дигитализацији библиотечког материјала, води промоције књига, представља књиге на БН телевизији. Аутор је неколико радова из области библиотекарства. Тренутно похађа мастер студије на Филолошком факултету у Београду.